

Fret en konijn

Jasja Dekker & Richard Witte van den Bosch

In het kader van een onderzoek naar de konijnenziekte Rabbit Haemorrhagic Disease door de Zoogdierverseniging VZZ neemt een aantal jagers bloed af van door hen bemachtigde konijnen. Zij nodigden de auteurs uit om een dag met fretten op konijnenjacht te gaan. Die lieten zich de kans niet ontnemen om deze ambachtelijke jachtvorm mee te maken.

De fret *Mustela furo* is waarschijnlijk in Noord Afrika ontstaan door domesticatie van de bunzing en tweemaal geïntroduceerd in Europa. Eerst rond het begin van de jaartelling door de Romeinen, die de fret al voor de jacht gebruikten (Strabo, 50 BC). Volgens Plinius stuurde Keizer Augustus kisten vol fretten naar de Balearen na klachten over een konijnenplaag aldaar. De tweede keer werd de fret door de Moren meegenomen naar Spanje en daar ingezet tegen het konijn. Kennelijk met succes, want in de dertiende eeuw werd het fretteren van Mongolië tot Engeland als jachtmiddel gebruikt. Met

name voor mensen van stand: men mocht alleen een fret bezitten als men meer dan 40 shilling per jaar verdiende. In Nederland wordt nog steeds gefretteerd, zowel voor de jacht als in het kader van schadebestrijding.

Gang van zaken

Hoe een bejaging met de fret in zijn werk gaat, konden de auteurs meemaken dankzij een uitnodiging van de fretteurs Michael en Paul Moerman. Zij jagen al jaren met fretten op konijnen, onder andere op de spoordijk tussen Schiedam en Hoek van Holland.

Zij doen dit in opdracht van ProRail, om te voorkomen dat al te grote schade ontstaat aan het talud van de spoordijk.

Fretteren is een vak. Het begint met de inschatting van de grootte van de konijnenburcht: welke gaten (pijpen) zijn met elkaar verbonden? Alle gaten moeten worden afgesloten met een netje (buidel), dat zichzelf dichttrekt als er een konijn in rent. Als de fretteur de vergissing maakt een pijp niet van een netje te voorzien, ontsnapt het konijn. Als alle gaten van de burcht

Alle pijpen worden afgesloten met een netje. Foto: Dick Klees

een netje hebben, wordt de fret in één van de pijpen losgelaten. De fretteur stelt zich zo op dat hij de netjes kan zien, maar zelf niet door het konijn gezien kan worden. Ondertussen gaat de fret in de burcht op zoek naar konijnen. Meestal schrikt een konijn al van de lucht van de fret en zal proberen te vluchten. Als hij de pijp uit rent en in het netje terecht komt, wordt hij gegrepen door de fretteur. Deze moet wel snel zijn, want soms duiken konijnen langs het netje of weten zich er uit te schudden. .

Vastlopen

Niet iedere fretteersessie verloopt ideaal. Soms wil een konijn niet 'springen' omdat

het zich in de burcht veiliger voelt, bijvoorbeeld in een doodlopende gang. Wanneer de fret in zo'n geval het konijn vindt, zal hij proberen het konijn dood te bijten. Dat probeert zich te verdedigen door zijn achterlijf naar de fret toe te draaien. Het komt voor, dat hierdoor de fret klem raakt tussen een doodlopend stuk gang en het konijn. De fret is dan 'vastgelopen' en kan de burcht pas weer uit komen als hij het konijn heeft doodgebeten. Om dit te voorkomen heeft de fret een zendertje om zijn nek. De fretteur kan met een speciaal peilkastje de exacte locatie van de zender bepalen en vervolgens de fret en het konijn uitgraven.

Ontsnappen

Het konijn heeft bij fretteren verscheidene kansen op ontsnapping. Bij nadering van de fretteur of voordat de netjes zijn aangebracht kan het konijn al het hazenpad kiezen. Of, als hij een 'slimme' burcht bewoont, ontsnappen via een niet afgesloten of een verstopte pijp (een 'spuitgat'). Of langs een verkeerd geplaatst netje glippen. Jagers proberen de kansen voor het konijn uiteraard zoveel mogelijk te beperken. Als het fretteren wordt uitgevoerd vanuit het

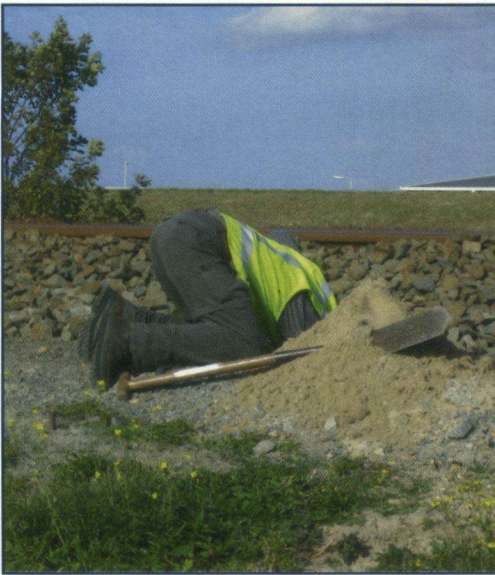
Nadat alle pijpen zijn afgesloten wordt de fret in een van de pijpen losgelaten. Foto: Dick Klees

oogpunt van schadebestrijding, inventariseert de fretteur een paar maal per seizoen (dat loopt van 15 augustus tot 31 januari) op welke plekken meer of minder frequent gejaagd moet worden. Op plekken met weinig of geen schade wordt vaak maar één keer of helemaal niet gejaagd, anders twee of maximaal drie keer. Bij een vitale konijnenpopulatie wordt de stand als vuistregel op 40% gehouden

Onderzoek

Een interessante bijkomstigheid van het fretteren is, dat de fretteur het konijn levend in handen krijgt. Om die reden wordt fretteren, ook in Nederland, ingezet bij onderzoek, bijvoorbeeld om bemachtigde dieren op te meten of te merken en weer los te laten.

Dave Cowan onderzocht in Engeland of de gevangen konijnen een goede afspiegeling zijn van de populatie, door fretteren te combineren met in de buurt van de burcht geplaatste kastvallen. Gevangen dieren werden gemerkt. De verhouding tussen jonge en oudere dieren bleek bij beide methoden dezelfde. Maar bij fretteren ving hij meer vrouwelijke dieren, terwijl in de kastvallen in ver-

Als de fret in een pijp is 'vastgelopen', moet er gegraven worden. Dank zij een zender om de hals van de fret kan dan de exacte locatie gevonden worden.

Foto: Michael Moerman

houding meer mannelijke dieren terecht kwamen. De verklaring zou zijn, dat mannen meer buiten zijn, om de burcht en zijn omgeving te verdedigen tegen andere mannelijke konijnen.

Door dit onderzoek kwam hij ook te weten dat met fretteren bij kleine burchten in één bezoek de helft van de populatie gevangen kan worden, terwijl dat bij grotere burchten slechts één derde is. Blijkbaar kunnen de konijnen in grotere burchten

de fret gemakkelijker ontlopen. Cowan stelt dan ook, dat voor het verlagen van de konijnenstand meerdere fretteer-rondes per gebied nodig zijn.

Samenwerking

Voor het voortbestaan van de Nederlandse konijnenpopulatie is het vergroten van de kennis van de ziekten van het konijn van groot belang. Samenwerking tussen onderzoekers en jagers blijkt hieraan een bijdrage kunnen leveren. Omdat het konijn een belangrijke functie heeft bij het behouden van variatie in duinen en zandgronden, hebben tal van diersoorten (bijvoorbeeld tapuit en duinpa-relmoervlinder) baat bij zijn aanwezigheid.

Verder lezen?

- D.P. Cowan (1984). The use of ferrets (*Mustela furo*) in the study and management of the European wild rabbit (*Oryctolagus cuniculus*). *Journal of Zoology* 204(4): 570-574.
- www.nfws.net

Jasja Dekker

Richard Witte van den Bosch

Zoogdiervereniging VZZ

Oude Kraan 8

6811 LJ, Arnhem.

email: jasja.dekker@vzz.nl

Landelijke verspreiding van RHD

Momenteel doet Zoogdiervereniging VZZ onderzoek naar de verspreiding van Rabbit Haemorrhagic Disease (RHD, ook bekend als VHS) in Nederland. Een vraag die daarbij centraal staat is in welke mate RHD verspreid is onder konijnenpopulaties in Nederland. Komt RHD bijvoorbeeld minder voor bij konijnenpopulaties in urbane landschappen dan bij konijnenpopulaties in natuurgebieden? In natuurgebieden lijken konijnenpopulaties namelijk sterker achteruitgegaan te zijn dan in randstedelijke gebieden.

Omdat het afnemen van bloed bij een voldoende groot aantal levende dieren op veel verschillende plaatsen ten behoeve van een goede steekproefomvang te tijdrovend is, is contact gezocht met een achttal Nederlandse jagersgroepen. Zij schieten om diverse redenen konijnen en waren bereid om van hun afschot bloedmonsters te laten nemen ten behoeve van het RHD-onderzoek. Het afgenomen bloed wordt vervolgens geanalyseerd op antilichamen tegen RHD. In *Lutra* zal een overzichtsartikel worden geplaatst van de resultaten. Het RHD-onderzoek is financieel mede mogelijk gemaakt door het Prins Bernard Cultuurfonds, het KN fonds, het Jacob van Zijverden Fonds en het Barbara Eveline Keuning Fonds.